

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В.О.СУХОМЛИНСЬКОГО
Факультет педагогічний
Кафедра педагогіки та психології

ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор із науково-педагогічної
роботи _____

«_____» серпня 20__ р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОСНОВИ ПСИХОКОРЕКЦІЇ
Ступінь бакалавра

Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність: 053 Психологія
Освітньо-професійна програма: Психологія

2022-2023 навчальний рік

Розробник:

Шевченко Володимир Володимирович, доцент кафедри педагогіки та психології, к. психол. наук, доцент Шевченко (Шевченко В.В.)

Олексюк Оксана Євгенівна, доцент кафедри педагогіки та психології, к. пед. н., доцент Олексюк (Олексюк О.Є.)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри педагогіки та психології

Протокол № _____ від «27» серпня 2022 р.

Завідувач кафедри Султанова д.пед.н, професор Султанова Н.В.

« 27 » серпня 2022 р.

Анотація

Одним із найважливіших складових психологічної допомоги є психологічна корекція, метою якої є усунення недоліків у розвитку особистості. Основи психокорекції – навчальна дисципліна, яка вивчає теоретичні основи психокорекційної роботи, основні методи корекції психіки особистості. У процесі опанування дисципліною студенти набувають умінь використовувати теоретичні знання для розв'язання практичних проблем особистості, навчаються пояснювати їх з різних теоретичних підходів; складати корекційні програми згідно визначених проблем; застосовувати конкретні методи, методики та прийоми психологічної корекції на практиці; надавати психологічну допомогу різним категоріям клієнтів; проводити корекційні заходи. Під час вивчення основ психокорекції студенти оволодівають такими методами практичної психокорекції як: арт-терапія, ігротерпія, методи поведінкової психокорекції, когнітивна психокорекція, вивчають основи психокорекційних технік (психогімнастика, психодрама, символдрама, проєктивні техніки тощо). Знання з дисципліни допоможуть студентам діагностувати відхилення від норми розвитку психічної сфери, підібрати адекватні методи їх корекції. Знання з основ психокорекції також стануть в нагоді майбутнім психологам як для проведення фундаментальних психологічних досліджень, так і для вирішення прикладних завдань в галузі медичної, соціальної та вікової психології.

Ключові слова: психологічна допомога, психокорекція, клієнт, види психокорекції, психокорекційна ситуації, індивідуальна психокорекція, групова психокорекція, метод активного соціально-психологічного навчання, психологічне відновлення військовослужбовців

Annotation

One of the most important components of psychological assistance is psychological correction, the purpose of which is to eliminate deficiencies in personality development. Basics of psychocorrection is an educational discipline that studies the theoretical foundations of psychocorrective work, the main methods of correction of the psyche of an individual. In the process of mastering the discipline, students acquire the ability to use theoretical knowledge to solve practical personal problems, learn to explain them from various theoretical approaches; draw up corrective programs according to identified problems; apply specific methods, techniques and methods of psychological correction in practice; provide psychological assistance to various categories of clients; take corrective measures. While studying the basics of psychocorrection, students master such methods of practical psychocorrection as: art therapy, play therapy, methods of behavioral psychocorrection, cognitive psychocorrection, study the basics of psychocorrective techniques (psychogymnastics, psychodrama, symbol drama, projective techniques, etc.). Knowledge of the discipline will help students to diagnose deviations from the norm of development of the mental sphere, to choose adequate methods of their correction. Knowledge of the basics of psychocorrection will also be useful to future psychologists both for conducting fundamental psychological research and for solving applied problems in the field of medical, social and age psychology.

Keywords: psychological assistance, psychocorrection, client, types of psychocorrection, psychocorrective situations, individual psychocorrection, group psychocorrection, method of active social and psychological training, psychological recovery of military personnel

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Основи психокорекції» складена відповідно до освітньо-професійної програми та освітньо-кваліфікаційної характеристики підготовки бакалавра для студентів спеціальності 053 Психологія освітньої програми: Психологія

Одним із найважливіших складових психологічної допомоги є психологічна корекція, метою якої є усунення недоліків у розвитку особистості.

Основи психокорекції – навчальна дисципліна, яка вивчає теоретичні основи психокорекційної роботи, основні методи корекції психіки особистості. У процесі опанування дисципліною студенти набувають умінь використовувати теоретичні знання для розв'язання практичних проблем особистості, навчаються пояснювати їх з різних теоретичних підходів; складати корекційні програми згідно визначених проблем; застосовувати конкретні методи, методики та прийоми психологічної корекції на практиці; надавати психологічну допомогу різним категоріям клієнтів; проводити корекційні заходи. Під час вивчення основ психокорекції студенти оволодівають такими методами практичної психокорекції як: арт-терапія, ігротерапія, методи поведінкової психокорекції, когнітивна психокорекція, вивчають основи психокорекційних технік (психогімнастика, психодрама, символдрама, проективні техніки тощо).

Ключовим принципом психологічної корекції є єдність діагностики та корекції, з огляду на це опанування дисципліною відбувається у тісному зв'язку з курсом «Психодіагностика», який вивчається раніше.

Навчальна дисципліна демонструє взаємозв'язок теоретичних підходів до вивчення психіки людини з практичними ситуаціями, в яких необхідно надавати психологічну допомогу.

Знання з дисципліни допоможуть студентам діагностувати відхилення від норми розвитку психічної сфери, підібрати адекватні методи їх корекції. Знання з основ психокорекції також стануть в нагоді майбутнім психологам як для проведення фундаментальних психологічних досліджень, так і для вирішення прикладних завдань в галузі медичної, соціальної та вікової психології.

Міждисциплінарні зв'язки: з психологією загальною, психологією віковою, психодіагностикою, практичною психологією та ін.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. **Мета навчальної дисципліни** полягає у наданні студентам уявлення про основи психологічної корекції, формуванні знань щодо основних теоретичних напрямків психокорекції і практичних методів корекційної роботи.

1.2. Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Основи психокорекції» є:

- надати студентам цілісне уявлення про психокорекцію, як наукову галузь, історію її розвитку;
- ознайомити студентів з провідними теоретичними підходами до психологічної корекції;
- розвинути уміння складати психокорекційні програми відповідно до запиту, оцінювати їх ефективність;
- ознайомити студентів з основними методами практичної психокорекції, особливостями їх застосування в різних практичних ситуаціях;

- ознайомити студентів з провідними психокорекційними техніками та особливостями їх здійснення
- сформулювати розуміння особливостей психокорекції пізнавальних процесів, емоційно-вольової сфери, міжособистісних відносин.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими **компетентностями**:

I. Загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 3. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 5. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК 7. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК 8. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК 9. Здатність працювати в команді.

Фахові компетентності:

СК 1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

СК 2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.

СК 3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.

СК 4. Здатність самостійно збирати та критично опрацювати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.

СК 5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.

СК 6. Здатність самостійно планувати, організувати та здійснювати психологічне дослідження.

СК 7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

СК 8. Здатність організувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову).

СК 9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту.

СК 11. Здатність дотримуватися норм професійної етики.

СК 12. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку

Програмні результати навчання:

ПР 1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПР 2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

ПР 3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.

ПР 4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.

- ПР 5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.
- ПР 6. Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження.
- ПР 7. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки.
- ПР 8. Презентувати результати власних досліджень усно/письмово для фахівців і нефахівців.
- ПР 9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання.
- ПР 10. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника.
- ПР 11. Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій.
- ПР 12. Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника.
- ПР 13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.
- ПР 14. Ефективно виконувати різні ролі у команді у процесі вирішення фахових завдань, у тому числі демонструвати лідерські якості.
- ПР 15. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.
- ПР 16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.
- ПР 17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.
- ПР 18. Вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії.
- Навчальна дисципліна складається з 4-х кредитів.
- Вивчення бакалаврами навчальної дисципліни «Основи психокорекції» завершується заліком.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

КРЕДИТ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПСИХОКОРЕКЦІЙНОЇ ПРАКТИКИ

Тема 1. Психокорекційна практика як основна форма діяльності практичного психолога

Поняття про психологічну корекцію. Мета і завдання психокорекції. Принципи психокорекційної роботи: принцип єдності діагностики і корекції; принцип нормативного розвитку; принцип корекції «зверху вниз»; принцип корекції «знизу вверх»; принцип системності розвитку; діяльнісний принцип корекції.

Види психокорекції: за характером спрямованості; за змістом; за формою; за наявністю програми; за характером керування психокорекційними впливами; за тривалістю. Основні елементи психокорекційної ситуації.

Основні поняття теми: психологічна практика, практична психологія, психологічна культура, психологічна допомога, психокорекція, клієнт, види психокорекції, психокорекційна ситуації, індивідуальна психокорекція, групова психокорекція, ситуація «тут-і-тепер», рефлексія, професійна етика, психологічна консультація, психотерапія, особистісна деструкція, особистісна проблема, психологічний захист, феноменологічний підхід, процесуальна діагностика, логіка дії несвідомого, витіснення, заперечення, раціоналізація, опір, інтелектуалізація, проекція

Тема 2. Особливості організації та проведення психологічної корекції. Теоретичні передумови психокорекційної практики

Форми корекційного впливу. Врахування характеру психологічних проблем, віку та особистісних якостей при виборі форми психокорекційного впливу. Основні етапи психокорекції. Особливості проведення психологічного обстеження з метою планування та визначення завдань корекції. Методи отримання психологічної інформації. Принципи побудови спілкування психолога з клієнтом. Роль невербальних засобів спілкування в одержанні інформації, встановленні контакту та здійсненні впливу. Психологічний простір. Робота з просторовим та фізичним контекстом. Тренінг техніки приєднання. Поняття про особистісні деструкції. Особистісна проблема у спілкуванні як об'єкт психологічної корекції. Поняття про психологічні захисти. Логіка дії несвідомого. Проблеми феноменологічного підходу у психокорекційній практиці. Особливості процесуальної діагностики у ході психокорекції.

Основні поняття теми: психологічна практика, практична психологія, психологічна культура, психологічна допомога, психокорекція, клієнт, види психокорекції, психокорекційна ситуації, індивідуальна психокорекція, групова психокорекція, ситуація «тут-і-тепер», рефлексія, професійна етика, психологічна консультація, психотерапія, особистісна деструкція, особистісна проблема, психологічний захист, феноменологічний підхід, процесуальна діагностика, логіка дії несвідомого, витіснення, заперечення, раціоналізація, опір, інтелектуалізація, проекція;

особистісні деструкції, особистісна дезінтеграція, особистісна проблема, психологічні захисти, ситуаційні захисти, базові захисти, логіка несвідомого, символ, сценарій життя, психологічні ігри, феномен вимушеного повторення, проекція, заміщення, сублимація, заперечення, витіснення, формування реакції

КРЕДИТ 2. НАПРЯМКИ ПСИХОКОРЕКЦІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 3. Основні напрямки психокорекції у глибинній психології

Класичний психоаналітичний підхід З. Фрейда до проблем психокорекції. Структура особистості та проблема свідомого і несвідомого у психоаналізі. Витіснення та опір. Утворення симптомів внаслідок невдалого витіснення. Психологічний матеріал для психоаналізу. Індивідуальний підхід до психокорекції А. Адлера. Телеологічна детермінація поведінки. Помилкові апперцептивні схеми. Почуття неповноцінності і комплекс неповноцінності. Гіперкомпенсація комплексу неповноцінності на некорисному боці життя.

Аналітичний підхід до психокорекції К.Г. Юнга. Принцип ентропії та принцип еквівалентності. Проблема односторонності розвитку особистості. Утворення комплексу як опозиції свідомості.

Основні поняття теми: психоаналіз, стадії сексуального розвитку, захисні механізми, фіксація, перенос (трансфер), контрперенос, вільні асоціації, інтерпретація, опір, інсайт, аналітична психотерапія, архетипи, індивідуація, інтро-, екстраверсія, індивідуальна психотерапія, компенсація, гіперкомпенсація, комплекс неповноцінності, комплекс вищості, стиль життя, прагнення до досконалості, комплекс, пошук психологічної сили

Тема 4. Екзистенційно-гуманістичний напрямок психокорекції. Когнітивний напрямок психокорекції.

Клієнт-центрований підхід Карла Роджерса. Поле досвіду. Проблема Я-реального та Я-ідеального. Тенденція до самоактуалізації. Особливі вимоги до психолога. Логотерапія Віктора Еміля Франкла. Проблема смислу життя. Проблема свободи волі. Воля до смислу. Екзистенційний напрямок психокорекції. Проблема автентичної поведінки. Проблема самоактуалізації. Особливі вимоги до психолога. Когнітивний напрямок психокорекції. Рационально-емотивна терапія Альберта Елліса. Когнітивний підхід Аарона Темкіна Бека. Реальнісна терапія Уільяма Глассера. Гештальт-терапія Фредеріка Саломона Перлза.

Основні поняття теми: поле досвіду, Я-реальне, Я-ідеальне, самоактуалізація, воля до смислу, смисл життя, свобода волі, автентичність, конгруентність, логотерапія, екзистенція, відповідальність, клієнт-центрована терапія;

умовні рефлексії, оперантне обмовлення, позитивне підкріплення; пастки, дилеми, перешкоди; дескриптивна когніція, оціночна когніція, ірраціональна установка; когнітивні викривлення; почуття реальності; стани Я, психологічна гра, життєвий сценарій, погляджування, вимагацькі почуття, заборони; ранні рішення; інтроєкція, проєкція, ретрофлексія, дефлексія, конфлуенція, «незакінчена справа минулого»

КРЕДИТ 3. ІНДИВІДУАЛЬНА ТА ГРУПОВА ПСИХОКОРЕКЦІЯ

Тема 5. Основні методи практичної психокорекції

Ігротерапія як метод практичної корекції. Характеристика методу ігротерапії. Мета корекційного впливу в ігротерапії. Арттерапія як метод практичної корекції. Характеристика методу арттерапії. Види арттерапії: музикотерапія, танцювальна терапія. Психодрама як метод групової психокорекції.

Основні поняття теми: ігротерапія, арт-терапія, музикотерапія, танцювальна терапія, психодрама, символ-драма

Тема 6. Теоретико-методологічні засади групової психокорекції. Метод активного соціально-психологічного навчання як форма групової психокорекційної роботи

Особливості процесуальної діагностики в груповій психокорекції. Поняття про групову динаміку як фактор психокорекції. Результативність групового психокорекційного процесу. Методичні вимоги, спільні для учасників і керівника психокорекційної групи. Методичні положення, обов'язкові для

керівника психокорекційної групи. Характерні особливості психокорекційного процесу в групах різної теоретичної інтерпретації. Проведення групової роботи з дітьми різних вікових груп та дорослими. Основні психологічні механізми корекційного впливу гри.

Взаємозв'язок психодинамічної теорії АСПН з іншими теоріями. Гештальт-модель психокорекційної групи. Модель групи, центрованої на клієнті. Характерні особливості психокорекційного процесу в групі АСПН. Закономірності динаміки індивідуально-особистісних і групових змін у процесі АСПН. Результативність психокорекційного процесу у групі АСПН.

Основні поняття теми: *процесуальна психодіагностика, групова динаміка, позитивна дезинтеграція, вторинна інтеграція, індикатори дезинтеграції, соціально-психологічний тренінг, метод активного соціально-психологічного навчання, конфронтація, групова дискусія, катарсис, інсайт, згуртованість групи, фази розвитку групи, лідерство, групова напруга, групи соціально-психологічного тренінгу, групи зустрічей, гештальтгрупи, тілесно-орієнтовані групи;*

групова дезинтеграція, вторинна інтеграція, групова динаміка, процесуальна діагностика, індикатори дезинтеграції, особистісна проблематика, психологічні захисти, базові захисти, сценарій життя, психологічні ігри

КРЕДИТ 4. ПОТРЕБИ ПСИХОКОРЕКЦІЙНОЇ РОБОТИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Тема 7. Методи психокорекції у роботі із учасниками військових подій

Організація системи медико-психологічної реабілітації військовослужбовців-учасників бойових дій. Третій етап системи медико-психологічної реабілітації: мета, завдання, умови проведення. Психопрофілактична робота з військово-службовцями зі складу групи посиленої психологічної уваги (ГППУ). Показання до проведення психологічної реабілітації військовослужбовців. Протипоказання до проведення психологічної реабілітації військовослужбовців. Основні принципи та критерії діагностики посттравматичних стресових розладів і розладів адаптації.

Основні поняття теми: *реабілітація, медико-психологічна реабілітація, превентивна реабілітація, психологічна реабілітація, бойова психічна травма, бойовий стрес, посилена психологічна увага, посттравматичний стресовий розлад, психологічна підтримка, психологічний супровід виконання службово-бойових завдань, психологічне відновлення військовослужбовців.*

Тема 8. Психокорекція у роботі із сім'ями учасників військових подій, вимушеними переселенцями, дітьми загиблих під час війни

Сім'я як об'єкт психокорекційного впливу. Функції сім'ї. Стадії розвитку сім'ї. Основні труднощі сім'ї на різних етапах її життєдіяльності. Функціональна та дисфункціональна сім'я. Загальні принципи сімейної психокорекції. Особливості корекції подружніх відносин. Особливості корекції дитячо-батьківських відносин. Методи сімейної психокорекції.

Основні поняття теми: *сімейні стосунки, флешбеки, сімейно-реконструктивна психокорекція, казкотерапія, генограма.*

3. Рекомендована література

Базова

1. Андрушко Я.С. Психокорекція: навч.-метод. посібник. Львів :ЛьвДУВС, 2017. 212 с.
2. Кузікова С.Б. Основи психокорекції: навчальний посібник. Київ : Вид-во «Академвидав», 2012. 320 с.
3. Кузікова С.Б. Теорія і практика вікової психокорекції : Навчальний посібник. Суми : Університетська книга, 2020. 304 с.
4. Максименко С.Д., Прокоф'єва О.О., Царькова О.В., Кочкурова О.В. Практикум із групової психокорекції: підручник. Мелітополь : Видавничополіграфічний центр «Люкс», 2015. 414 с.
5. Мельничук О.Б. Основи психоконсультування та психокорекції : Навчальний посібник для студентів подвійних спеціальностей із спеціальністю «Практична психологія» та спеціалізацією «Соціально-психологічна реабілітація». Київ : Каравела, 2015. 390 с.
6. Яценко Т.С. Теорія і практика групової психокорекції: Навч. посіб. Київ: Вища школа, 2004. 679 с.
7. Яценко Т.С. Основи глибинної психокорекції: феноменологія, теорія і практика: Навч. посіб. – К.: Вища шк., 2006. – С. 128-129, 200-372.

Допоміжна

1. Власова О. І. Психологія соціальних здібностей: структура, динаміка, чинники розвитку: Монографія. Київ : Видавничо-поліграфічний центр “Київський університет”, 2005. 308 с.
2. Гольдштейн А. Тренінг умінь спілкування: як допомогти проблемним підліткам. Пер. з англ. В. Хомика. Київ : Либідь, 2003. 520 с.
3. Діагностика і корекція емоційних станів молодших школярів / Уклали: Л.В. Лавренчук, Л. А. Скаковська, Є.С. Клецова. Житомир, 2002. С. 3-45.
4. Джонсон, Девід В. Соціальна психологія: тренінг міжособистісного спілкування / Пер. з англ. В. Хомика. Київ : Вид. дім «КМ Академія», 2003. 288 с..
5. Левчук Л. Т. Психоданаліз: історія, теорія, мистецька практика : Навч. посібник. Київ : Либідь, 2015. 255 с.
6. Методичний посібник для фахівців, які впроваджують корекційні програми для осіб, які вчинили насильство в сім'ї. Укладачі: Мустафаєв Г.М., Довгаль І.І. Київ, 2011. 192 с.
7. Миронова С. П. Методика корекційної роботи при порушеннях пізнавальної діяльності: підручник. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2014. 260 с.
8. Мушкевич М.І., Чагарна С.Є. Основи психотерапії : навч. посіб. За ред. М.І. Мушкевич. Вид. 3-тє. Луцьк : Вежа-Друк, 2017. 420 с.
9. Тат'яничков А.О. Розумові операції в контексті адаптації учнів до навчання в основній школі: методичні рекомендації педагогічним працівникам загальноосвітніх шкіл та практичним психологам. Науково-методичний посібник. Слов'янськ : Видавництво Б. І. Маторіна, 2015. 114 с.

10. Словарь психолога-практика / Сост. С. Ю. Головин. 2-е изд., перераб. и доп. Мн: Харвест, М.: АСТ, 2001. 976 с.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання:

4-й рік навчання, 8 семестр – залік.

5. Засоби діагностики успішності навчання:

- індивідуальне і фронтальне опитування;
- самостійні роботи;
- тестування;
- контрольні роботи;
- перевірка індивідуальних дослідницьких завдань;
- перевірка групових творчих завдань.